

e-Asian Single Window (ASW)

ระบบเชื่อมโยงข้อมูลเอกสารอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน

โดยชนิด ไสรัตน์

ประธานกรรมการ V-SERVE GROUP

รองประธาน สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ประธานกรรมการสายงานโลจิสติกส์ สอท.

20 พฤษภาคม 2551

ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่เรียกว่า Asian Single Window (ASW) เป็นระบบสารสนเทศภายใต้กรอบความร่วมมือของประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบไปด้วย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย สปป.ลาว มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม โดยสาระสำคัญของ **ASW** เป็นข้อตกลงในการที่จะเชื่อมโยงระบบข้อมูลทางเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบพิธีการศุลกากรทั้งด้านนำเข้าและส่งออก ซึ่งปัจจุบันการค้าในอาเซียนเป็นมูลค่าใกล้เคียงหนึ่งในสี่ของการค้าระหว่างประเทศของไทย และมีอัตราการเติบโตที่สูงที่สุด ปัจจุบันประเทศต่างๆของประชาคมอาเซียน ยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยแต่ละประเทศยังมีการจัดทำใบขนสินค้าขาเข้าและขาออกในลักษณะที่เป็นการแยกส่วน ถึงแม้ว่าในบางประเทศจะได้มีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เช่น ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ แต่ก็ยังเป็นการทำใบขนสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการค้าระหว่างประเทศในอาเซียนมีปริมาณมาก ซึ่งการเชื่อมโยงข้อมูลใบขนสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะก่อให้เกิดความสะดวกและลดการทำเอกสารซ้ำซ้อน เช่น การที่ประเทศหนึ่งมีการส่งออกจะต้องมีการจัดทำใบขนขาออกยื่นต่อศุลกากร ซึ่งก็จะมีข้อมูลเดียวกันกับที่จะต้องไปทำใบขนสินค้าขาเข้าของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้า หากมีการต่อเชื่อมแปลงข้อมูลใบขนสินค้าขาออกของประเทศต้นทาง ไปสู่ข้อมูลใบขนขาเข้าในประเทศปลายทาง ก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกเพิ่มพูนปริมาณการค้าต่อกันมากยิ่งขึ้น

ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของ Asian Single Window จึงเป็นการปฏิบัติการเชิงบูรณาการบนพื้นฐานของการยื่นข้อมูลที่เป็น Single Submission คือเป็นการยื่นเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินวอยซ์ , ใบตราส่ง , Packing List , ใบอนุญาตต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรในระบบ e-Customs ซึ่งก็จะสามารถพัฒนาไปสู่การตรวจสอบสินค้าทางศุลกากรแบบเที่ยวเดียวหรือที่เรียกกันว่า SSI : Single Stop Inspection คือสินค้าที่มีการตรวจสอบจากศุลกากรประเทศต้นทาง ก็จะไม่มีการตรวจสอบที่ประเทศปลายทาง ซึ่งการจะทำเช่นนี้ได้ จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบศุลกากร ทั้งจากประเทศที่ส่งออกไปยังประเทศที่นำเข้า จำเป็นที่ประเทศต่างๆในภูมิภาค จะต้องจัดให้มีระบบมาตรฐานเอกสาร (Single Forms) และมาตรฐานของระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นระบบเดียวกัน เช่น ประเทศไทยใช้ระบบ ebXML ตามมาตรฐาน UN/CEFACT ขณะที่มาเลเซีย ใช้ระบบ EDI ซึ่งยึดถือมาตรฐาน UN/EDIFACT อันที่จริงแล้วระบบ **ASW** เป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 ตั้งแต่การประชุม ที่เรียกว่า Bali Concorde ได้กำหนดแผนแม่บทหรือ Road Map ในการที่จะนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ในพิธีการศุลกากรที่เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน โดยที่ผ่านมาก็มีการประชุมหลายครั้ง แต่ความคืบหน้าค่อนข้างมีความล่าช้า โดยจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2008 ประเทศอาเซียนที่พัฒนาแล้ว จะต้องสามารถเชื่อมโยงพิธีการศุลกากรในระบบที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจนถึงปัจจุบันนอกเหนือจากการที่ประเทศไทยเคยทดลองนำ

ร่องกับประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งทราบว่าปัจจุบันก็ไม่คืบหน้า และประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ก็ยังไม่สามารถพัฒนาระบบ ASW ไปเท่าใดนัก

กรณีของประเทศไทย จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ซึ่งถือเป็นวาระแห่งชาติ ก็ได้กำหนดชัดเจนว่า จะมีการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นระบบ e-Logistics และ e-Single Window ซึ่งกำหนดให้กรมศุลกากรเป็นเจ้าภาพหลัก ในการที่จะให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออก เช่น กรมประมง , สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา , กรมการค้าต่างประเทศ ฯลฯ (ซึ่งปัจจุบันผู้นำเข้าหรือส่งออก จะต้องไปแยกยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตต่าง ๆ) โดยกรมศุลกากรตั้งเป้าหมายว่า จะให้สามารถยื่นเอกสารและขออนุญาตผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลระบบบัญชีเรือที่เป็น e-Manifest ซึ่งในภูมิภาคนี้ประเทศไทยค่อนข้างมีความก้าวหน้ากว่าหลายประเทศ ทั้งนี้ การที่จะพัฒนาไปสู่ระบบ Asian Single Window ได้ประเทศต่าง ๆ จะต้องไปปรับปรุงกลไกในระบบพิธีการศุลกากรในประเทศของตนเองให้มีการเป็นบูรณาการ เหตุผลสำคัญที่ความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาระบบ Single Window ของประเทศไทยค่อนข้างล่าช้า ก็คือมาตรฐานของระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่างกัน โดยเฉพาะหน่วยราชการแต่ละหน่วยก็จะมีระบบอิเล็กทรอนิกส์ของตนเอง การอนุมัติก็ยังเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยราชการต่าง ๆ ในด้านปัญหาของภาคธุรกิจซึ่งก็มีหลากหลาย ทั้งผู้นำเข้า-ส่งออกรายใหญ่ , ขนาดกลาง จนถึง SMEs ก็จะมี ความเข้าใจและความพร้อมในการเข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่างกัน อีกประการหนึ่งที่จะต้องเข้าใจกันก็คือในเรื่องของการเตรียมพร้อมของเอกชนที่จะเข้าสู่ระบบนี้ ซึ่งดูเหมือนว่าจะง่ายและรวดเร็ว แต่ก็จะต้องมีการตรวจสอบเอกสารและความถูกต้อง เนื่องจากกรมศุลกากรไทยจะมีระบบ Post Audit คือการติดตามเอกสารย้อนหลัง ซึ่งหากเป็นกรณีของ Asian Single Window ปัญหานี้ก็จะยิ่งทวีความซับซ้อน

อย่างไรก็ตาม ระบบ ASW ยังจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาเนื่องจากเป็นทิศทางของโลก โดยจำเป็นจะต้องพัฒนาไปสู่ระบบที่เรียกว่า National Single Window (NSW) คือไม่ใช่เชื่อมโยงเฉพาะระบบศุลกากรเท่านั้น แต่จะต้องสามารถรองรับระบบการค้าของอาเซียน ซึ่งในอีกไม่ช้า ประมาณปี 2015 ระบบการค้าของอาเซียนก็จะพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียน ที่เรียกว่า ASIAN Trading Community นอกจากนี้ระบบ ASW จะต้องเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ที่เป็น e-Logistics , e-Banking , e-Insurance , e-Manifest , e-Transport ซึ่งการพัฒนาไปถึงจุดนั้นได้ หน่วยราชการต่าง ๆ ของแต่ละประเทศจะต้องเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารถึงกันในระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ได้เสียก่อน โดยจะต้องเร่งในการจัดทำโครงสร้างและบรรลुข้อตกลงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคและข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานทั้งด้านแบบฟอร์ม และมาตรฐานของเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ นอกเหนือจากนี้ จะต้องเร่งทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและกฎหมายซึ่งแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน โดยจะต้องมีการออกแบบโครงสร้างให้ประเทศสมาชิกของอาเซียนเข้าสู่ระบบที่เป็น “ASIAN Supply Chain” ซึ่งสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเอกสารกันได้ในระบบที่เป็น Governance to Governance และ Governance to Business และภาคเอกชนควรพัฒนาระบบของตนเองให้เป็น Business to Business และ Business to Governance ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายไปสู่ Asian Single Window คงจะไม่ได้เห็นผลในเร็ว ๆ นี้ และคงจะไม่ได้ง่ายอย่างที่คิดไว้ เอาเพียงว่าประเทศไทยเราเอง ขอให้มีการพัฒนาเชื่อมโยงและบูรณาการของหน่วยงานรัฐให้ไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อที่จะพัฒนาระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์จาก e-Customs ให้ไปสู่บูรณาการระบบ TSW : Thailand Integrate Single Window แค่นี้ก็เหนื่อยแล้ว...!!